

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף ג

(בעמוד הקודם)

הקשינו סתירה בדעת רבי שמעון. בכרייתא הראשונה אמר רבי שמעון כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות ועלו לבעלים לשם חובה. (כי אין המנחות דומות לזבחים. שהקומץ מחבת לשום מרחשת מעשיה מוכיחין עליה שהיא מחבת, ולכן מהעשייה של המנחה מוכח שהוא שיקר כשאמר שעושה את העבודה לשם מנחה אחרת, ומחשבה שניכר שהיא שקר אינה 'מחשבה'. אבל בזבחים לא ניכר האם שיקר כשאמר ששוחט את הקרבן האחד לשם קרבן אחר). ובכרייתא השנייה אמר רבי שמעון יש מנחות שבשלא לשמה הן פסולות, ויש שהן כשרות אך לא עלו לבעלים לשם חובה.

רבה תירץ - 'כאן בשינוי קדש כאן בשינוי בעלים'. אם הוא שינה בדבריו את סוג 'הקודש' כלומר המנחה, דהיינו שקומץ לשם מנחה אחרת, דבריו לא הועילו. משום שמוכח מתוך עשיית המנחה בעצמה שדיבר שקר, ולכן המנחה עלתה לבעלים לשם חובה. אבל אם שינה בדבריו את סוג 'הבעלים' כלומר שאמר שקומץ לשם אדם אחר שאינו בעל המנחה, כאן דבריו הועילו משום שלא ניכר מתוך המנחה לאיזה בעלים היא שייכת, ולכן לא עלתה המנחה לבעלים. הגמרא מקשה מספר קושיות על רבה.

קושיא: **עולת העוף שמיצה דמה למעלה:** יש שני הבדלים בין עולת העוף לחטאת העוף. א. עולת העוף צריכה מיצוי של הדם על קיר המזבח. ואילו חטאת העוף צריכה הזאה של הדם על המזבח, ואחר כך מיצוי של הדם הנותר. ב. עולת העוף דמה ניתן למעלה מחוט הסיקרא, ואילו חטאת העוף למטה מחוט הסיקרא.

אם כן, עולת העוף שמיצה את דמה למעלה ועשה זאת לשם חטאת העוף, המחשבה שלא לשמה לא תועיל כאן והקרבן ירצה לבעלים. כי מעשיה מוכיחים עליה שהיא עולת העוף, שהרי אם היתה חטאת העוף היה צריך לתת את דמה למטה וגם היה צריך לעשות בה הזאה ולא מיצוי! ואם כן זו מחשבת שקר שאינה מועילה כלום.

תירוץ: **אמרי דילמא וכו':** יאמרו האנשים שמדובר בחטאת העוף, והוא עושה את המיצוי שלאחר ההזאה. ואע"פ שעושה זאת למעלה, הרי המיצוי של חטאת העוף

כשר בכל מקום במזבח. ואם כן המחשבה לשם חטאת אינה נקראית כשקר, והיא מועילה שהקרבן לא יעלה לבעלים.

קושיא: חטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף: ואם כן עשה כאן שני דברים שכשרים רק בחטאת ולא בעולה; א. למטה ב. הזאה. ואם כן מחשבתו לשם עולת העוף נראית כשקר, ולא תועיל. כי אם היתה זו עולת העוף, היה צריך לעשותה למעלה וכן למצות את הדם ולא להזות אותו. וממילא הקרבן כן ירצה לבעלים.

תירוץ: הכי נמי אלא 'לפי שאין המנחות דומות לזבחים' קאמר לזבחים ולא לעופות: אכן לדעת רבי שמעון הקרבן ירצה לבעלים. וכך מדויק מדבריו שאמר 'לפי שאין המנחות דומות לזבחים' דוקא לזבחים ולא לעופות, כי בעופות יש מקרה שבשלא לשמה עלו לבעלים לשם חובה כנ"ל.

קושיא: קדשי קדשים ששחטן בצפון לשם קדשים קלים: קודשי קודשים שחיטתן בצפון ואילו קודשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה. אם כן קודשי קדשים ששחטן בצפון לשם קדשים קלים, ירצו לבעלים, כי המחשבה הזו מוכחת כשקר. משום שמעשיהם מוכיחים עליהם שהם קודשי קדשים, כי אם היו קודשים קלים היה שוחט אותם בדרום. תירוץ: אימור דאמר רחמנא וכו': הקב"ה אמר ששחיטת קודשים קלים נעשית גם בדרום, אך האם הוא אמר שרק בדרום ולא בצפון? לא! וככתוב במשנה בזבחים 'שחיטתן בכל מקום בעזרה'. ואם כן אין המחשבה נראית שקר.

קושיא: קדשים קלים ששחטן בדרום לשם קדשי קדשים: מכיון ששחיטת קודשי קודשים בדרום פסולה, מוכח שמחשבתו שקר! כי אם הם היו קודשי קדשים הוא היה שוחט אותם בצפון. תירוץ: אמרי קדשי קדשים נינהו ומיעבר הוא דעבר ושחט להו בדרום: אנשים יאמרו שאכן הם קודשי קודשים, והוא עבר ועשה שלא כהוגן ושחט אותם בדרום.

קושיא: אי הכי מחבת לשם מרחשת נמי: אם כן גם בקומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת יאמרו כן. ומדוע היא כשרה לדעת רבי שמעון משום שמחשבתו נראית שקר? הרי אנשים יאמרו שאכן הוא נדר להביא מנחת מרחשת, והוא עבר ועשה שלא כהוגן והביא אותה במחבת. ואם כן מחשבתו לא נראית שקר. תירוץ:

התם כי נמי וכו': גם אם הוא נדר להביא מנחת מרחשת, ברגע שהוא מביא אותה במחבת היא נעשית מנחת מחבת. ככתוב במשנה (לקמן דף קב') האומר 'הרי עלי להביא מנחה במחבת' והביא מנחה במרחשת (או להיפך), הדין הוא שהמנחה שהביא שלא כפי שנדר כשרה, אך הוא לא יצא ידי נדרו.

ולכן מכיון שהביא מחבת, היא בכל מקרה נעשית מחבת, וכשהוא קומץ אותה לשם מרחשת מוכח הדבר כשקר.

קושיא: ודילמא אמר 'זו להביא במחבת' והביא במרחשת: מדוע הקומץ מנחת מחבת ואמר שקומץ לשם מרחשת (או להיפך) היא כשרה, וזאת משום שמכך שהיא במחבת מוכח שדיבורו שקר והיא מנחת מחבת ולא מרחשת? עדיין הרואים יחשבו שאין שקר בדיבורו. משום שיתכן והאדם שנדר להביא את המנחה הזו, ייחד את הסולת ואמר 'סולת זו למרחשת'. ובכזה מקרה גם אם יניח אותה בתוך מחבת, היא לא תהיה מנחת מחבת אלא תישאר מנחת מרחשת. ואם כן כשהכהן קומץ אותה לשם מרחשת הוא עושה כראוי!

וכמו שלמדנו במשנה (שם) שהאומר סולת זו להביא במחבת והביאה במרחשת או להיפך, היא פסולה.

תירוץ: לרבנן הכי נמי וכו': המשנה הנ"ל היא דעת רבנן, ולדעתם אכן 'בסולת זו' אין מחשבת הכהן נראית כשקר. אבל רבי שמעון חולק על המשנה הנ"ל וסובר שהאומר 'הרי עלי מנחת מחבת' והביא מנחת מרחשת, לא רק שהקרבן כשר אלא הוא יצא ידי נדרו.

זאת אומרת שלדעת רבי שמעון אין שום משמעות לסוג הכלי שהוא נדר להביא בו מנחה, מה שקובע זה מה שהוא הביא בפועל. ולפי זה גם באומר 'סולת זו למרחשת' והביאה במחבת, דינה כמחבת. וכשהכהן קומץ אותה לשם מרחשת מוכח שהוא משקר.

קושיא: אלא מעתה עולה ששחט לשם חטאת תרצה, זהאי זכר והאי נקבה: לפי דברי רבה בדעת רבי שמעון, שכאשר מוכח שמחשבת השלא לשמה היא שקר היא לא מועילה. אם כן השוחט קרבן עולה לשם חטאת, המחשבה לא תועיל משום שמוכח שהיא שקר. כי עולה באה מקרבן זכר, וחטאת מקרבן נקבה. והדבר

ניכר לכל: תירוץ: כיון דאיכא שעיר נשיא דזכר הוא לא ידיע: מכיון שיש קרבן חטאת שבא מבהמת זכר, והוא קרבן שעיר נשיא, אין הוכחה מהעובדה שהבהמה היא זכר שהיא לא חטאת.

קושיא: אמר לשם חטאת יחיד מאי איכא למימר? ותו חטאת יחיד ששחטה לשם עולה תרצה דחטאת נקבה ועולה זכר: עדיין, אם הוא אמר ששוחט את העולה לשם חטאת יחיד, המחשבה לא תועיל, בגלל שאין חטאת יחיד זכר.

ועוד, במקרה הפוך כששחט חטאת יחיד לשם עולה, מחשבתו מוכחת כשקר, כי החטאת הזו היא נקבה ועולה היא זכר!

תירוץ: מיכסיא באליה: מקום הזכרות והנקבות של הבהמה מכוסה בזנב האליה, ולא ניכר כלל האם היא זכר או נקבה. ולכן מחשבת הכהן אינה מוכחת כשקר.

קושיא: התינח היכא דאייתי כבשה, אייתי שעירה מאי איכא למימר? אמנם אם הביא כשבה לקרבנו יש לה אליה, אבל אם הביא שעיר שאין לו אליה מחשבתו מוכחת כשקר! תירוץ: אלא בין זכרים לנקבות לאו אדעתייהו דאינשי: אנשים לא שמים לב להבדיל ביניהם. ולכן אין זה כשקר.

קושיא: פסח ששחטו לשם אשם לירצי, דהאי בן שנה והאי בן שתיים: ומחשבתו מוכחת כשקר. תירוץ: כיון דאיכא אשם נזיר ואשם מצורע לא פסיקא ליה: מכיון שיש אשם נזיר ואשם מצורע שבאים בני שנה כמו פסח, אם כן כשאומר ששוחט את הפסח לשם אשם אי אפשר לדעת שזה שקר.

קושיא: אמר לשום אשם גזילות ולשום אשם מעילות מאי איכא למימר? כי הם באים בני שנתיים.

ותו (= ועוד), אשם גזילות ואשם מעילות ששחטן לשום פסח לירצו, דפסח בן שנה והני בן שתי שנים!

תירוץ: אלא בין בן שנה לבין בן שתי שנים לאו אדעתייהו דאינשי: אנישם לא מבחינים בהבדל ביניהם. כי יש בן שנה שנראה כבן שתיים, ויש להיפך.

קושיא: שעיר ששחטו לשום אשם לירצי, דהאי צמר והאי שיער: לכבשה יש צמר ולשעיר אין. תירוץ: אמרי דיכרא אוכמא הוא: עדיין, אנשים יאמרו שהשעיר הוא איל כהה שגזזו לו את הצמר. והוא כשר לאשם.

קושיא: עגל ופר ששחטן לשום פסח ואשם לירצו, דעגל ופר בפסח ואשם ליכא: אין אפשרות להביא עגל ופר לפסח או לאשם ולכן זו מחשבת שקר. תירוץ: אין הכי נמי ומאי זבחים? רוב זבחים: אכן במקרה כזה ששחט עגל ופר לפסח או אשם, המחשבה לא מועילה. ומה שאמר רבי שמעון שבזבחים מחשבת שלא לשמה מועילה, כוונתו לרוב הזבחים, למעט מקרה זה היוצא מן הכלל.

עד כאן תירוצו של רבה על הסתירה בדברי ר"ש. הגמרא עוברת לתירוצו של רבא: **רבא אמר:** הבריייתא הראשונה מדברת על קומץ מנחה אחת לשם מנחה אחרת, ושם המחשבת שלא לשמה אינה מועילה. משום שנאמר "וזאת תורת המנחה" ללמד שיש תורה אחת לכל המנחות, כלומר כולם נחשבות כדבר אחד. ומחשבה על מנחה אחרת אינה נחשבת 'שלא לשמה'.

ואילו הבריייתא השניה מדברת בקומץ מנחה לשם 'זבח' - לשם קרבן בהמה. ושם מחשבת שלא לשמה מועילה משום שלא כתוב בפסוק "וזאת תורת המנחה וזבח" ואם כן מנחה וזבח הם שני דברים שונים.

קושיא: והא תנא מפני שמעשיה מוכיחין עליה קאמר: הרי רבי שמעון הסביר את דבריו בכרייתא הראשונה, שהסיבה שבקומץ לשם מנחה אחרת אין בזה שלא לשמה, 'מפני שמעשיה מוכיחין עליה'. ולא בגלל שיש תורה אחת לכל המנחות! תירוץ: הכי קאמר: כוונתו לומר. אפילו שבקומץ מנחת מחבת לשם מרחשת, זו מחשבה שאינה ניכרת כאמת, אלא אדרכא היא ניכרת כשקר. ומחשבת שקר יש בה יותר סיבה לקלקל את המנחה משום שלא לשמה! (ע) וזה הפוך מתירוצו של רבה שאמר שמחשבת שקר לא מועילה כלל לעשות 'שלא לשמה', בכל אופן לומדים מ"וזאת תורת המנחה" שיש תורה אחת לכל המנחות והמחשבה אינה מועילה.

ומאי 'אבל בזבחים אינו כן? אע"ג דשחיטה אחת לכולן וזאת תורת המנחה וזבח לא כתיב: וממשיך רבי שמעון ואומר שבזבחים זה להיפך. כי שם יש את אותה

השחיטה לכל הקרבנות, והמחשבה שלא לשמה נראית כאמת, וזה סיבה שהמחשבה לא תועיל! (👁️ וזה הפוך מתירוצו של רבה), בכל אופן היא מועילה, בגלל שלא כתוב בפסוק שיש תורה אחת למנחות ולזבחים.

קושיא: אלא מעתה חטאת חלב: אם כן נאמר כך גם בשוחט חטאת אחת לשם חטאת אחרת. כגון ששחט חטאת שבאה לכפר על אכילת חלב, לשם חטאת שבאה לכפר על אכילת דם, או על עבודת כוכבים. או לשם חטאת שמביא נזיר או לשם חטאת שמביא מצורע. כי כתוב "וזאת תורת החטאת" ועלינו לתת תורה אחת לכל החטאות. ואם כן אין בזה 'שלא לשמה' והחטאת תעלה לבעלים לשם חובה.

תירוץ: לר"ש - הכי נמי, לרבנן - הא אמר [רבא] חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם ... דהני עולות **בגדייה** נינהו: אכן לדעת רבי שמעון באמת החטאת תהיה כשרה. אבל לדעת רבנן כבר אמר רבא שאם שחט חטאת הבאה לכפר על חטא אחד, לשם חטאת הבאה לכפר על חטא אחר, החטאת כשרה אך לא עלתה לבעלים. והטעם שהיא כשרה, בגלל שבסופו של דבר כולן חטאת וכולן באות לכפר על אותו סוג של חטא שבזדון חייב כרת ובשוגג חטאת.

אבל אם שחט חטאת המכפרת על חטא, לשם חטאת נזיר או חטאת מצורע, יש כאן 'שלא לשמה' והחטאת פסולה. משום שחטאת נזיר או מצורע זו 'חטאת המכשירה'. דהיינו חטאות אלו לא באות לכפר על חטא, אלא להכשיר את הנזיר והמצורע לסיים את הנזירות או המצורעות. ולכן הן נחשבות כ'עולה' ולא כ'חטאת'.

רב אחא בריה דרבא: שנה ברייתא האומרת שלדעת רבנן השוחט חטאת אחת לשם חטאת אחרת, בכל סוגי החטאות, היא פסולה. כי נאמר "ושחט אותה לחטאת" ללמד שצריך לשחוט לשם אותה החטאת דוקא.

הגמרא עוברת לתירוצו של רב אשי:

רב אשי אמר: הברייתא הראשונה מדברת באופן שקמץ מנחת מחבת ואמר שקומץ 'לשם מרחשת'. מכיון שהוא דיבר רק על הכלי של המנחה דהיינו 'מרחשת', ולא אמר שעושה זאת לשם 'מנחת מרחשת', הוא מדבר דברי הבל. ולכן דיבורו לא הועיל כלום, והמנחה עלתה לבעלים לשם חובה. אבל הברייתא

השניה מדברת באופן שאמר שהוא קומץ 'לשם מנחת מרחשת' מכיון שהזכיר את המנחה, דיבורו הועיל לעשותה שלא שלמה, ובכזה מקרה היא לא עלתה לבעלים לשם חובה.

קושיא: והא תנא 'מפני שמעשיה מוכיחין עליה' קאמר: כך ביאר רבי שמעון את דבריו. ואיך זה מסתדר לפי ביאורו של רב אשי? תירוץ: הכי קאמר אע"ג דמחשבה [דלא] מינכר היא תיפסל: אפילו שכשחשב על כלי אחר (כגון מחבת לשם מרחשת), יש כאן מחשבה שאינה ניכרת כאמת אלא כשקר, וזו סיבה לפסול את הקרבן! בכל אופן מכיון שחשב על הכלי, זו סתם מחשבת הבל.

ומאי 'אבל בזבחים אינו כן' אע"ג דשחיטה אחת לכולן זריקה אחת לכולן קבלה אחת לכולן, בזביחה דפסלה ביה מחשבה קא מחשב: וממשיך רבי שמעון ואומר 'אבל בזבחים אינו כן' כי אפילו ששם העבודות שוות בכל הקרבנות, והמחשבה שלא שלמה ניכרת כאמת, וזו סיבה שלא לפסול. בכל אופן פסול, בגלל שהוא חושב על הקרבן. מה שאין כן במנחה שהוא חושב על הכלי. (ולכן אם יחשוב במנחה על הקרבן אכן תפסול המחשבה שלו).

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי חרבה משום בלולה אמאי אמר ר"ש? אם כן מדוע אמר רבי שמעון שבחושב במנחת חריבה לשם 'בלולה', המנחה כשרה כי לא חשב על 'מנחה בלולה'? והרי 'בלולה' אינה כלי אלא המנחה בעצמה! רב אשי מתרץ: אמר ליה לשום בילה בעלמא: מכיון שלא הזכיר 'מנחה', מחשבתו מתפרשת כאילו חשב על דבר בלול בעלמא ולא על מנחה.

קושיא: אי הכי לשום שלמים נמי לשום שלמים בעלמא: אם כך גם בשוחט קרבן עולה לשם 'שלמים' בלי לחשוב על 'קרבן שלמים', המחשבה לא תפסול. כי נפרש את מחשבתו שאין כוונתו לקרבן שלמים, אלא לשם עשיית שלום בינו לאביו שבשמיים. תירוץ: הכי השתא וכו': בקרבן שלמים, הקרבן עצמו נקרא בתורה 'שלמים'. ככתוב "המקריב את דם השלמים" וכן "הזורק את דם השלמים" ולא כתוב "קרבן שלמים". ולכן כשחושב לשם 'שלמים' הרי הוא חושב על קרבן שלמים עצמו.

אבל במנחה בלולה, האם השם של המנחה הוא 'בלולה'? לא! אין השם של המנחה נקרא 'בלולה'. כי בפסוק כתוב "וכל מנחה בלולה בשמן", דהיינו הפסוק מתאר

רק את עשיית המנחה שצריך לבלול אותה בשמן. כי אם היה זה שמה של המנחה, היה צריך להיות כתוב רק "מנחה בלולה". ולכן החושב על 'בלולה' בלי להזכיר 'מנחה', מתפרשת מחשבתו על דבר כלשהו בלול, ולא על מנחה. ואפילו אם יחשוב על 'בלולה בשמן', תתפרש מחשבתו על דבר כלשהו שבלול בשמן, ולא על מנחה. (שפת אמת).